

Läänemaa Õpetajate teated.

10. aprill 1926. B. 8118: 20

Sissejuhatuseks.

Esimest korda ilmuvad käesolevaga „Läänemaa Õpetajate teated“, mille kaudu võimaldub terve kodumaa ees päevavalgele tuua nii mõndagi, mida ei taheta valguse kätte tuua, ja truid tööinimesi nende töös taga ergutada. Loodetavasti ei jää need teated viimasteks!

Riigivanem hr. J. Teemant ütles oma uue aasta läkituses rahvale: „Kus viga sina, kaaskodanik, näed, seal tule ja aita. Kui näeme, et ühed teevad, teised söövad, — korraldame, kõrvaldame. Siis on edu.“

Selle järele tahame käia!

Ülevaade Läänemaa Õp. Liidu tegevusest.

Käesoleval aastal on L. Õ. Liitu kuuluvate ühingute tegevus olnud suuremalt osalt õieti intensiivne.

Nii oli Lihula Ühingu peale aastapeakoosoleku veel 2 peakoosolekut — õp. päeva. Üks oli 29. nov. l. a., kus esinesid mitmed referendid, näit. hr. A. Kalju meie oludes väga olulise tähtsusega aine üle — „Hingeline kasvatus“, milles referent toonitab, et kasvataja peab ise hingeliselt terve olema, millega võimaldub ka terve hinge edasiandmine, kasvatamine ja arendamine, samuti ka haiglaste kalduvustega hingede kosutamine, tervendamine. Hingeliseks kasvatuses ja eetiliseks ning kõlbliseks arendamiseks, lähenedes individuaalsele kasvatamisele, tulevad niihästi õpilaskui ka seltskonnas ära kasutada kõik võimalused ja juhused.

Siis refereerisid veel hr. J. Neuhof „Karistusest koolis“, hr. F. Kruusmann „Koolinäitustest“ jne. Et kõiki päevakorra punkte ühes tuumakate läbirääkimistega ei jõutud läbi võtta, otsustati muist punkte üle viia järgm. õp. päevale, mis peeti ära 17. jaan. s. a. Ühingu korraldab ühtlasi pidusid.

Märjamaa Üh. pidas 14. ja 15. veebr. s. a. ära haridus-karskus-majanduslise kongressi, millel esinesid haridusministeriumi instruktor hr. Saar, karskus-instruktor hr. Eier ja Ühistegelise Liidu instr. hr. Kider.

Lääne-Nigula Üh. pidas ära ühe õp. päeva 14. märtsil s. a., millel esinesid järgmised referendid: hr. E. Enno ainet üle „Välis haridus ja õpetaja“ ning „Õpilaste analüüs“, hr. A. Kivi „Kooli ülesannetest rahvusliku kasvatusel“ ja hr. E. Sõer „Kooli asjaajamisest“. Aja puudusel jäi ära mitu refe-

raati, näit. hr. M. Torn'i referaadid „Töökooli teostamisest meie oludes“ ja „Matem. õpetamisest algkoolis“, ning hr. B. Ederberg'i referaat usuõpetuse üle. Õpetajannade poolt korraldatud lõuna- ja õhtusöögid möödusid parimas meeolus.

L. Õ. Liidu poolt on käesol. aasta algul ära peetud 1 õp. päev, millel esinesid referentidena hr. J. Käis ja J. Elango, — näitetunniga loodusteaduse alalt hr. A. Lint.

Kevadel peab Liit ära veel 2 õp. päeva — ühe Vigalas, teise Märjamaal, kus esinevad referentidena muu seas hr. J. Ruus, A. Kivi ja teised. Päevakorras referaadid rahvusliku kasvatusel, töökooli, kooli ja rahva peatööharu — põllutöö üle j.n.e.

Haapsalu Õp. Ühingu on ära pidanud ühe peakoosoleku 6. märtsil s. a., millel esines hr. A. Üksti ühe referaadiga aine üle „Riigikodaniku kasvatus“.

Kohe selsamal koosolekul otsustati hakata nn. „iseseisvaks ühinguks“, lahkudes L. Õ. L-st.

Kuna vähemasti läinud aastal selles suhtes peale L. Õ. Liidu õp. päevade midagi pole toime pandud, siis võime käesoleval aastal suurt tegevuse tõusu märgata.

—w—

Tekkinud seisukorra puhul.

Haapsalu õp. üh. juhatus on laiali saatnud lendlehe, milles toob ühingu lahkumise õigustamiseks ette uue sti põhjuseid, mis peakoosolekul ümber lükatud („haavamise“ jutud on vaiksemaks jäänud, vist ei löönud need peale „Post.“ nr. 74 ilmumist läbi!), toonitades, et L. Õ. Liidu esimees levitavat üh. asjus sihilikke vale-teateid.

Põhjuseks nimetatakse nüüd — L. Õ. L. „tegevusetust“. Konstateerime alljärgnevaga, et just see on „sihilik vale“, kui vastata Üh. juh. oma terminoloogiaga: just praeguse L. Õ. L. esimehe tegevuse algusest on E. Õ. L. juh. mitmel korral rõhutanud, et L. Õ. L-s on otse mingi pööre paremusele sündinud. Lausa eeskujulikuks nimetab ta L. Õ. L. tegevust oma „Informatsioon-bülletäänis“ 15. aprillist 1925 (lhk. 4). Seal saadakse mõnelt poolt ka laita, aga keegi pole sellep. „iseseisvuse sõda“ alanud. Kaardisüsteemiga on kord majja loodud, liigete arv oli 6. märtsiks 125 pealt 168 peale, „Kasv.“ tellijate arv üldiselt 7 pealt üle 90 tõusnud. Õpetajate päevi korraldas Liit läinud aastal 2 — ülemaaliselt tunnustatud referentidega, tänavuni on üks samasugune ka ära peetud ja kavatsusel on veel 2 (kuigi peakoos. soovil

kaugemates nurkades). Toodagu Eestis ette veel ükski teine maak. liit või ühing, kes aastas saab hakkama kolme õp. päevaga. Sellest selgub, kus pool „valega“ tegutsetakse ja kus pool teisi (Liitu) — jällegi Haaps. üh. juhatus „Päev.“ nr. 88 ilm. kirja terminoloogia järele, — laimatakse. Et Liidu juh. koosolekute arv on vähenenud, kuna pole mingit lõbu üleliigselt koos istuda liidu mõtte ja sihtide vastu töötajaga (sellest allpool), siis pole siin midagi parata.

„Päevalehes“ nr. 81 kaunis selgesti N. K. oma poolt tehtud järeldust keskkooli õp. liidu asutamise asjus ei maksa teiste süüks ajada, sest see on ka sihilik. Et aga Haaps. üh. esimees (seesama, kes tänavu) veel mullusel avalikul üh. peakoosolekul, millel ta esines ka ühe referaadiga, õp-te org-de üleminekut kutseühinguiks laitis ja sealjuures E. Õ. Liitu, kelle „tiiva alla“ ta nüüd püüab pääseda, L. Õ. Liitu ja „Kasvatust“ ennekuulmata kombel „tõrvas“*) ja isegi töökooli kohta üldse tähendas, et see olevat välja mõeldud ainult vabrikutele tööliste kasvatamiseks (sic!); rääkis mingisugusest „sõjaväe“ (vist küll mingisugusest quasi-riigivastastast, sest miks sellest muidu nii halvaks panevalt rääkida) moodustamisest ühingute liitumise näol jne., mille vastu oli sunnitud protesteerima tol korral koosolekut juhataja L. Õ. L. esimees, ja selgesti soovi avaldas ainult oma ette Haaps. üh. väljaspool E. Õ. L. — teistel alustel moodustada, on liigetel veel selgesti meeles. Ka 6. III kordas ta viimast, kuid arusaadavatel põhjustel (suuremal arvul kokku tulnud maa õp-te pärast) palju tagasihoidlikumalt.

Nii pole kõige peale vaatamata terve selle Haapsalu „iseseisvuse sõja“ loo juures sugugi võõras mõte iseseisva üh. moodustamisest väljaspool E. Õ. L-tu, ja see on välja tulnud just Läänemaa ühisgümnaasiumist. Ja nüüd jätab seesama esimees „õiendamise“ „Päev.-s“ nr. 88 targu abiesimehe (hra A. Uibokandi ja sekretäri [hr. J. Albert'i]) hooleks, milles räägitakse „õpetussõnu“ süüdsusest ja mittesüüdsusest. . . Aga kus oli Teie oma süüdsuse tunne veel mullu sügisel, härra abiesimees Uibokand, kui Teie, olles ka L. Õ. L. „abiesimeheks“, inetut sissi-sõjakäiku alustasite Liidu esimehe vastu, kui see esimesi samme astus üksikute õp-te ebakainest seisukorrast tulnud liig kaugele minevate vääratuste vastu, millest sai alguse terve järgnev lugu, ja mida jatkate veelgi?

Kes olid esimesed asja avalikkuse ette toojad ja kummagi laimajad ajalehtedes („Päev.“ nr. 69 ja „Post.“ nr. 70), kui oldi juba „rahuldatus“ ja asi õieti likvideeritud, kas ühingu või liidu tege-lased? Ja mis te siis nüüd ise hädaldate?

Et Haaps. üh. juh. kellelegi alluda ei soovi,

*) Ühingu ajalehtede kirjasaatja „termin“ („Post. nr. 70).

on päevaselge üh. esimehe sõnadest, kes pahan-das 6. III mingisuguste korralduste tegemiste või „dikteerimiste“ üle L. Õ. L-t, kes niisugustena on Haaps. kui ka teistele ühingutele edasi saatnud mitte omi, vaid peaasj. just L. Õ. L. korraldusi. Mis alluvuse kord kummalegi on aga siis veel võimalik, kui ülem aste ei tohi alamale korraldusigi teha. Ei maksa siingi sõnu teha, kui teod teisale viivad.

Kes siin nüüd — et mitte üh. juh. kombel ütelda „valetanud“ (meie ei taha olla viisakuseta, kuigi tuleb ütelda kibedat tõtt) — sihiliku ebatõega esinenud, tohiks olla päevaselge.

Ühingu juh-l kipitab midagi. Vist on veel liig vähe fakte. . . Olgu siis: toome lisa (ja seekord mitte ainult „omavahelisi“!)

Olgu peatatud kõigepealt näit. veel peakoosolekul toodud „põhjenduste“ juures.

„Kasv.“ nr. 8, 9 ja 10 l. a. olevat ühingu — haavatud. Esimeses on aga just juttu Haaps. üh. juh-s valitsevast loidusest, mille üle üh. juh. liikmed hrad T., L. ja t., L. Õ. L. kroonikule mitmel korral käisid kurtmas. Kirjutusel oli soovitud mõju, juh. kutsuti kokku. Nii polnud siin sihilikkust, vaid oli kirjutusest kasu üh. tegevuse elustamise mõttes. Kui nüüd arvesse võtta seda ühingu loidust ja Liidu ülemal täh. tagajärjekast tegevust, siis — kas see ongi üh. juh. „süüdsus“, siin ühe loidus teise tegevuserohkusega ära vahetada ja asjaolud pea peale pöörda, nagu seda üh. juh. teeb oma „õienduses“ „Päev.“ nr. 88? Ka kannab ainult see kirjutus krooniku allkirja. Kust võtab üh. juh., et ka teised kirjutused krooniku omad on? Ei maksa „Päev.“ nr. 81 juba ümberlükatud asju ühti tagant järele uuesti üles soendada ega kiuslikult vanu valesamme tammuda. Nii siis ka siin ainult sõnad. Sõnadega võib ka seda tõendama tulla, et Haapsalu polegi enam Eesti Vabariigi osa. Tooge andmeid, fakte, härrad! Aga just faktid on teie nõrk külg.

„Kasv.“ nr. 9 on juttu küll paarist teisest Lään. üh-st, Haaps. omast aga üldse mitte. Nii peab üh. juh. omas nähtavas haiglas enese-armastuses isegi seda oma haavamiseks, kui temast teiste kõrval — vaigitakse. . . „Kasv.“ nr. 10 pole aga üldse juttu ühestki ühingust, nii et siin isegi „haavamise“ vaikumise näol ei saa olla juttu.

Räägitakse ilusaid sõnu „kontaktist“ maakonnaga. Kuid kui mullusel peakoosolekul ette pandi Rohuküla õp. kodu asutada ühiselt maakonnaga, siis ei tahetud sellest kuuldagi. Ja kui L. peakoosolekuil tehti varem otsuseid, mis käivad kuidagi keskkooli kohta, siis tähendati mõnitavalt „kes teid on palunud. . .“ Niisugune on see kiidetud „kontakt“ olnud, ja veel parem saab ta nüüd.

Laideti kaardisüsteemi. Laita võib kõike, aga see tõi korra majja. Ei ole siin midagi sunduslikumat kui muidugi, vaid kõik sünnib siin

kirjalikult — täpselt, millest igal ajal niisamuti võib loobuda. Haaps. üh—s aga oli isegi esimehel mullu 3 a. liikmemaks maksmata, nii et ta juba 2 a. eest liikmete seast oleks pidanud välja langema. Nii oli Haaps. üh—l kestvamalt põhikirja vastane esimees — õp—te — mitteliigete hulgast... Kui viimaks tuli maksude õiendus, tasuti need muidugi ainult — viimase aasta eest. Niisugune on siis see kiidetud ja teistelegi ühingutele eeskujuks seatud kord ja tegevus.

See on ometi endise korra karjupähe, mis küll viimase kaardisüsteemi vastase tema pool-dajaks teeb.

Kahjuks on tõsi, et killustumine Haaps. üh-s on aset leidnud. Kuid põhjus ei peitu siin muus kui selles, et Haaps. üh. juh. tunnustab enda solidaarseks paari üksiku eksinud õpetajaga, neid oma kaitse alla võttes, ja tahab nüüd näht. tervet ühingu sel libedal teel endaga kaasa kiskuda. Sellega on üh. juh. ise enda üle kindla otsuse teinud... Kelleks meie oma ühinguga sedaviisi õieti muutume? Fakte oli toodud Haaps. üh. piirkonna üksikute õpetajate kohta. Mis õigus või huvi on üh. juh-l neid ära segada ühinguga kui tervikuga? Et üks, kelle kohta fakte toodud, on ühtlasi üh. juh. liige, ei anna seda õigust veel mitte. Ühing on ometi midagi muud kui üksik liige!

Siin on küll midagi viltu läinud; kuid mingu siis ka õieti. Saadus saab seda parem. Millest meil aga ikka ja ikka mööda hiilitakse, on faktid. Meie nõuame avalikult, et ühis. juh. need kord ümber lükkaks — ilma kõrvale põikamata ja „haavatud“ näo taha varjule pugemata.

Kui ta aga seda teha ei saa, siis tehku ta enda suhtes ise tarvilikud järeldused ja ärgu tulgu „laimamisest“ või „ebakorrektsusest“ rääkima. Siin „laimavad“ teod oma tegijaid ise.

Miks ei lükata ümber vastuseletus „Postimehes“ nr. 74, kus oli juttu neistsamadest faktidest?

See on ju muidugi avalik skandaal, kui inimestele, kelle kutseks on aateid ja nende püsivust seltskonda (olgugi palga mõttes ainult tulevasse) istutada, ette heidetakse just nendesamade aadete puudumist ja vaadete alalist vahetamist olukorra järele, liiati, kui see on tõsi... Aga ärgu unustatagu, et meie nurk elab üle har. alal käärimise aegu. Iga sõna, iga tegu on tükk Läänemaa hariduse ajalugu. Kas meie tahame end selle ees naeruks teha? Ei! Parem juba loobuda igasugustest ametitest ja siirduda vaba eraisikuna pealinna korraldama loenguid meie valulapse — Läänemaa pealinna haridusolude kohta ja appi tuua terve riik, terve rahvas. Lääs lööb laineid!

Inimesed tahavad ühe hüppega pääseda ajalukku või mõnda Milli Mallika komöödiasse. Kui kord hakatakse korraldama mälestusi nähtud asjade, siis tuleb kõik lagedale.

Kui L. esimees pidas oma esimese süüdistava kõne, siis nimetas üks üh. juh. liige selle kõne — ilusaks. Nüüd ujub ta — „haavatute“ vees ja redigeerib haavatud tunde avaldusi... Teine nimetas süüdistatavate teguviisi lausa mustaks looks. Nüüd on temagi üks „haavatu“... Eraviisil ei salata sugugi, et Liidu esimehel on õigus. Mis see siis on? Külge hakanud vaadete pahurpidi pööramine „käsu peale“ või — see „mittekivistumine“, mida nim. halvemat sorti külgehakkavaks oportunistiks?

Kui kadunud hr. Õunapuu sai L. Õ. L. esimeheks, ütles see selge vaatega kaugelenägija: „See on loomulik, et juhtiv koht Liidus on Seminaris käes“. Kahjuks on mõnedki nendest, kes kord pool-nuttes on palunud, et Õ. vaim elagu meis edasi, — nüüd need tõesõnad unustanud, naeravad ainult ja tüürivad sinnapoole, et mida halvem, seda parem...

Tehakse sõnu rahvusl. kasv. tarvidusest ja soovitakse mõnes pidukõnes selles suhtes leida õigeid kasvatajaid. Tegelikult leitakse aga kõik korras olevat, kui isik, kelle ülesandeks peaks olema just rahvusl. kasvatamine, leiab mõne meie kuulsama naisluuletaja sünnipäeva pühits. koolis üleliigse olevat (vist nende luuletajate kas või nime järele tundmatusest), öeldes: „kes minu sünnipäeva pühitseb!“, ja satutakse väga arusaadavatel põhjustel marru, kui siin kasvatajalt soovitakse näha midagi teistsugust. Niisugune on mõnel pool see rahvusl. kasv. oskamine, millega ka on kiideldud.

Selle asemel, et avasilmil otsida, kus võidaks oma kasvatav käsi külge panna, tehakse vaid sõnu või koguni istutakse ja — nohisetakse. Ehk elu pühib ära niisuguse kasv. „tegevuse“.

Kõik võtavad elust õppust. Aumees eksib, aumees parandab ka eksimuse. Niisugused arvustavad, paremusele juhtivad kõned ja kirjutused ajalehtedes viivad tegelasi vähehaaval, kuid kindlasti siiski järelemõtlemisele ja endaparamamisele, mida on mõnelt poolt märgata veel viimatigi ilmunud kirjutuste puhul. Ka on üks kohalik koolitegelanegi oma Liidu vastu öeldud sõnad tagasi võtnud. Niisamuti jäi kaugelt suurem osa esimesi „süüdistatavaid“ peakoosolekult eemale ja võime neid sellep. eksikombel „mõrda“ sattunuiks pidada. Ilmas on ikka arusaajaid inimesi ka.

Kui meil aga eksimuste parandamise asemel neid veel süvendatakse, kaasa vedada püüdes suuremaidki hulki, usaldades isegi avalikkuse ette tulla, aimata võides, et sellele ei või muud järgneda kui järsk vaitjäämine, siis vabandatagu, kui inimesi peksavad „omad vitsad“, just nagu Gogoli unterohvitseri leske..

Niisuguseid „vitsale vedajaid“ me tunneme. Kõik sünnib tasa ja targu. Ollakse ju mõnikord mõne Vene r.-k. inspektori või direktori juures õppinud „ülemuse“ ees niisugust „sala“ tööd tegema kolleegide ja koolivendade vastu (fakt, mida

väh. ühe süüdistatava kohta võib enda suhtes tõendada üks tuntud E. Õ. L. ja Tallinna Õp. S. tegelane).

Vahest on siiski parem, et mädanemise protsess veelgi levineks ja nii seda rutem lõpule viia aidata? Vahest läheb mõni maaõp. selleks kaasa? Sest ei ole mõtet õp-te org-ne pooldada igal juhtumisel. Kuid leppimise peale sealt poolt loota pole küll kellelgi vähematki alust, see tõhiks nüüd küll selge olla. Õp-te org-del on mõtet eriti just siis, kui neid kasutatakse selleks, et õpetajaskonna väärtust tõsta, teda aatelisemaks kasvatades. See maksab vaeva!

Tõde on valus, seda teame. Aga ärgu tuldaugu siin „haavamise“ või „laimamise“ juttudega. Tõde pärast on ennegi mõnelegi „poo risti!“ karjutud, mõnigi on risti poodud. L. Õ. L. esimees poleks selles suhtes mitte esimene ega viimane. Tahetakse kõik eksisammud õigeks tunnistada ja jääda niisugusteks kui oldudki — see on, mille pärast ei saa rahule jääda ükski, kel on veel usku kodumaa tulevikku.

„Kod. Hääles“ nr. 12 ilmus A. Kivi sulest kiri „Aeg kohustab!“, milles on ette toodud terve rida praeguse suure aja väiklasi võtteid ja väärnähtusi Eesti Vabariigi piirides, näit. riigi raha raiskamised, õiglusetus, kildkondlikkus jne. Ometi ei ole kuulda olnud, et vabariigi valitsus kirjutuse autori vastu mingisugusel viisil oleks süüdistust tõstnud riigi haavamises või laimamises. Keegi pole kirjutuse vastu sõnagi vaielnud, vaid on vahest siingi (nagu juba tähendatud) märgata

veidigi püüdmist paremuse poole, sest — tõe vastu ei vaielda. Seda teeb ainult see isesugune Haapsalu kolga-tarkus, mille järele ebatõde on tõest „sündsam“. Kuid kus faktid räägivad, seal pole kohta sündsusel või mitte-sündsusel. Eksijad tahetakse kroonida õp-te org-ni tegelase aupaistusega, et neil siis seda kergem oleks teha, mis aga meele tuleb, unerahu rikkujatega aga peetakse sõda.

Sündsuse tunne ja „sametkingad“ pole meile mitte võõrad. Kuid nendest ei saa ometi juttu olla seal, kus otse braveeritakse ebavooruse aujärjele tõstmise püüetega.

Selles suhtes minnakse otse — jonnimiseni ja peaga vastu kiviseina tormamiseni.

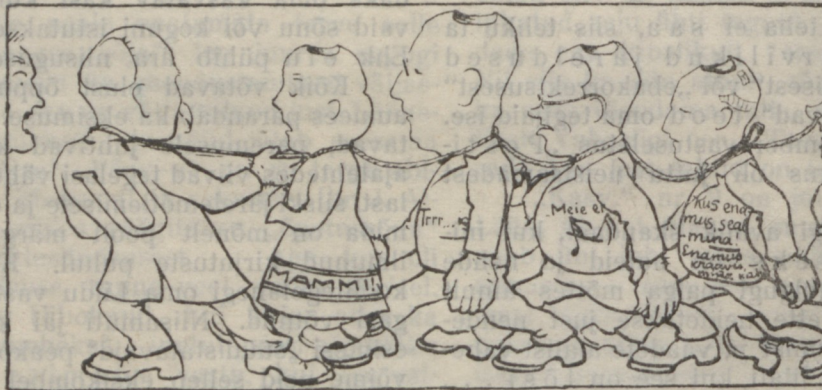
Ja see ütleb kõik.

Pedagoogid omavahel.

(Näide, kuidas mõni pedagoog rahvuslikust kasvatuses aru saab.)

Ped. U — kahe peaga (Ü) (sellest on temal sõnad ja teod rahvusl. kasv. alal kaks sootuks ise-asja): Härra kammerteener, kas Teie ei võiks mulle hankida ühe Eesti rahvusliku kasvatuses instruktoriga?

Ped. U — hoopis ilma peata (misp. temal ei ole rahvusl. kasv. alal ei sõnu ega tegusid kumbagi): Sluushajuss, härra Vashbrodj! Mul on Teie jaoks varuks üks esimese numbri — korealane...

— Mis 22-hingelist karja sa talud, Uibo?

— Viin selle „..... kogu“ *) otsapidi — kraavi. Mul neid seal juba terve rida, ühe karja vast viisin sügisel. Nüüd need kõigeviimased eelmiste saatuse üle kadedust!

*) Faktiliselt paaril sarnasel korral tagant järele veetavate aadressil öeldud mitte just päris tsensuurne ütetus.